

Motion till riksdagen

1988/89:Ub213

av Lars Werner m.fl. (vpk)

Ett femårigt reinvesteringsprogram för skolan, m.m.

Inledning

Barnen och ungdomarna är allas vår framtid. De som är unga idag matas med information om de gigantiska uppgifter som väntar dem i vuxen ålder. Den snabbt växande gruppen av äldre skall tas om hand av ett krympande antal yngre människor. Miljöförstörelsen konsekvenser, som ännu är oöverblickbara, kommer att ställa enorma krav på den kommande generationen.

En kvalitativt bra utbildning för alla är nödvändig för att vårt land i framtiden skall klara de uppgifter vi står inför. Skolan är också ett viktigt fördelningspolitiskt instrument. Genom att satsa stora resurser på dagens barn och ungdomar, genom att sträva efter att ge alla en så bra uppväxt och god utbildning som möjligt, kan man möjliggöra större jämlikhet och ökad demokrati i morgondagens samhälle.

Om man tvärtom minskar satsningarna på skolan och utbildningen, låter skollokalerna förfalla och försämrar lärarnas möjligheter att göra ett bra jobb, så drabbas de elever som redan har det sämsta utgångsläget hårdast. Det är elever med svårigheter i skolan och elever ur arbetarklassen som i första hand far illa när skolan försämras.

Vpk har tidigare år föreslagit ett reinvesteringsprogram för skolan. Vi menar att det nu är nödvändigt att lägga fast en plan för att restaurera skolan inom områden som lokaler, skolmåltider, utrustning, skolbibliotek och övriga läromedel. Vi har inte tidigare fått gehör för våra föreslagna ökade satsningar. Eftersom smärtgränsen nu är nådd i allt fler kommuner befarar vi att uteblivna satsningar på skolan kan få stora konsekvenser för skolans verksamhet och för den uppväxande generationens utbildning. Därför aktualiserar vi återigen vårt krav om ett femårigt reinvesteringsprogram för ungdomsskolan.

Läromedel m.m.

För att ge elever och lärare rimliga förutsättningar och för att kunna upprätthålla en god utbildningskvalitet i skolan måste de ha tillgång till bra läromedel.

Regeringen har i propositionen 1988/89:4 Skolans utveckling och styrning uppmärksammat de stora problem det medför när eleverna tvingas att återanvända gamla läroböcker år efter år. Problem med trasiga böcker, felaktiga uppgifter, bristande aktualitet i ämneskunskaper och pedagogik.

svårigheter att träna god studieteknik m. m., allt detta har uppmärksammats av regeringen. Vpk välkomnar den förändring i skolförordningen, gällande gåvoläromedel, som regeringen föreslagit. Men vi tycker att det är självklart att denna insikt i problemen och denna föreslagna skärpning av skolförordningen följs av att statliga medel satsas för att uppnå den behövliga kvalitetshöjningen av läroböckerna.

Vpk har i flera tidigare motioner gett uttryck för vår syn på läromedel. Vi menar att skolan bör använda ett vidgat läromedelsbegrepp där tidningar, böcker, studiebesök, laboratorieutrustning, inbjudna gäster i skolan, TV, radio, bibliotek, intervjuer och bilder ryms. Det är viktigt att den nödvändiga förstärkningen av medel till läroboksinköp inte sker på bekostnad av andra läromedel. Det skulle leda till en olycklig begränsning av de medel som bör stå till elevernas förfogande i deras kunskapssökande.

Skolbiblioteken

Skolbiblioteken har en stor uppgift att fylla. De skall främja elevernas läslust, fungera som "läromedelssamling" i elevernas kunskapssökande, vara en integrerad del av undervisningen, ta ett ansvar för kulturen i skolan osv.

Vpk menar att skolbiblioteken bör ses som en integrerad del i skolans hela arbete. Skolans pedagogiska mål blir därmed även skolbibliotekens. Skolbibliotekens mediabestånd och arbetsform måste vara anpassade till undervisningens krav. Det gör att skolbiblioteken inte utan konsekvenser kan ersättas med folkbiblioteken.

Idag är elevernas tillgång till skolbibliotek liksom skolbibliotekens standard starkt varierande. Det finns idag oacceptabelt stora skillnader mellan olika kommuner. Vi vill speciellt uppmärksamma behovet av att skolbiblioteken tillhandahåller litteratur på de invandrarpråk som talas på skolan.

Vpk anser att staten skall anslå pengar till en upprustning av skolbiblioteken samt att riktlinjer för skolbibliotekens personal, lokalstorlek, mediebestånd och öppethållande skall skrivas in i skolförordningen.

AV-hjälpmedel och maskiner

De besparingar som har drabbat skolan har inneburit att trasiga OH-apparater, diaprojektorer, bandspelare m.m. inte alltid har kunnat lagas. Trasiga eller obefintliga AV-hjälpmedel leder till en sämre undervisning för eleverna och en besvärligare arbetsituation för lärarna. Värdefull lärartid går åt för att jaga skolan runt efter en fungerande diaprojektor och sedan frakta den från ett klassrum till ett annat osv.

När det gäller maskiner i t ex verkstads- och slöjdsalar har de minskade anslagen lett till att undervisningen idag på flera håll bedrivs på föråldrade maskinparkar. Slitna och mer eller mindre trasiga maskiner utgör ett allvarligt arbetsmiljöproblem i skolorna. Statsmakternas spariver går ut både över undervisningens kvalitet och elevernas hälsa.

Åtgärder

För att åtgärda den akuta situationen på läromedelssidan och dessutom möjliggöra för eleverna att få vissa läroböcker som gåvoläroböcker föreslår

vpk ett reinvesteringsprogram som skall löpa på fem år. Till detta vill vi ur statskassan årligen anslå 100 miljoner kr att betalas ut som 50%-iga statsbidrag för inköp av läromedel, dvs läroböcker, AV-hjälpmedel, maskiner, biblioteksböcker osv.

Mot. 1988/89
Uh213

Lokaler

Under 1988 har yrkesinspektionen gjort en första genomgripande kartläggning av skolorna i Stockholms län. Den visade att ingen arbetsmiljö är så usel som skolans. T.o.m fängelserna framstod som rena lyxarbetsplatserna i jämförelse med den miljö som elever, lärare och skolpersonal dagligen tvingas vistas i.

Det finns inget som tyder på att arbetsmiljön i huvudstadens skolor skulle skilja sig på något avgörande sätt från skolor i övrigt landet.

Många och allvarliga brister

Enligt yrkesinspektionen är det allvarligaste problemet den dåliga ventilationen. Dålig luft i kombination med dålig städning, fukt och mögel, som också är ett vanligt problem i skolorna, innebär att många elever riskerar att få livslånga allergier. Allergitutredningen har särskilt pekat på skolornas dåliga miljö som misstänkt orsak till att vart tredje barn idag uppvisar någon form av överkänslighet.

En annan allvarlig brist är avsaknaden av ordentliga personalutrymmen. Även eleverna saknar vettiga uppehållsrum. Bullret i skolorna är ett stort problem. Elever, men främst lärare, skadas av de höga bullernivåerna. Detta anser yrkesinspektionen vara anmärkningsvärt eftersom bullerstörningar både är relativt enkelt och billigt att rätta till med t ex ljudplattor.

Men också andra anmärkningar finns. t ex så fann yrkesinspektionen att ett flertal kemiinstitutioner var så hälsovådliga att vidare undervisning i lokalerna förbjöds. Man fann även ruttnande fönster, totalt nedslitna trappor, urusel belysning, hala nedslitna golv, omodernt utrustade skolkök, maskiner som saknade lagstadgade skydd osv. Yrkesinspektionen bedömer att en omedelbar upprustning av skolorna är akut och nödvändig.

Vpk kan inte se att det skulle finnas någon som helst anledning att ställa lägre krav på elevernas, eller för den delen lärarnas eller skolpersonalens, arbetsmiljö än på andra arbetstgares. Problemen måste lösas.

Åtgärder

Vpk föreslår att staten skall anslå 400 miljoner kr årligen för renovering och om- och tillbyggnad av skollokaler. Pengarna skall utbetalas till kommunerna i form av 50-procentiga statsbidrag under en femårsperiod. De skall användas till förbättringar av såväl direkta undervisningslokaler som ventilationsanläggningar, skolmatsalar, bibliotek, om- eller tillbyggnad av tillagningsskök, uppehållsrum osv i syfte att radikalt förbättra arbetsmiljön i skolorna.

För att kunna växa, vara aktiv, hänga med och lära sig på lektionerna behöver eleverna näringsriktig och varm mat i skolbespisningen. Undersökningar visar att svenska barns matvanor är alarmerande dåliga. Många barn äter ingen annan lagad mat under dagen än den som serveras i skolan. Den förändrade familjestrukturen och den höga andelen kvinnor i förvärsarbete har gjort att familjerna måste kunna lita på att barnen får bra, näringsriktig och aptitlig mat i skolan.

Tyvärr är standarden på skolmaten ofta mycket låg. Skolmåltiderna har i åtskilliga kommuner fått känna av kraftiga besparingar. Det har lett till att maten blivit sämre och ofta inte uppfyller den tredjedel av dagens näringsbehov som eleverna på hemkunskapslektionerna får lära sig att den bör innehålla.

En del kommuner, t ex Lund, har gått så långt att de har infört matavgifter för gymnasieeleverna.

Förutom otillräckliga resurser till inköp av råvaror finns det även andra orsaker som bidrar till att försämra matkvaliteten, t ex centraliseringen av tillagningen. Många problem har uppstått då avståndet mellan producent och konsument har ökat. Centralköksmodellen innebär problem i distributionsledet. Att först kyla eller frysa maten för att sedan värma upp den i ett mottagningskök blir dyrt. Det andra alternativet, att distribuera maten varm, medför andra problem och nackdelar. Förutom försämrat näringsinnehåll så riskerar matens smak, utseende och konsistens att försämrats.

Nedskärningar av personal och otillräckliga eller icke ändamålsenliga skolmatsalar har på flera håll lett till att matrasterna sträcks ut över dagen. Det kan vara så att första kullen elever äter redan kl 10.00 medan de sista äter först kl 13.30. Förutom problem med varmhållningen så leder detta till hungriga och trötta elever. Oregelbundna mattider kan tillsammans med den dokumenterade stressen och provhetsen i skolan leda till försämrad hälsa bland eleverna, bl a i form av magkatarr och återkommande huvudvärk.

En avsevärd förbättring av skolmåltiderna är enligt vpk angelägen och vi vill återigen föra fram vårt förslag om att skolmåltiderna skall ses som en nödvändig resurs i skolan och därför regleras i skollagen.

Vi vill även i sammanhanget poängtera att alternativt odlade livsmedel har en högre kvalitet än andra. Genom att i skolorna servera mat som tillagats av sådana råvaror befrämjar samhället den nödvändiga utvecklingen av ett jordbruk i ekologisk balans.

Åtgärder

Vpk föreslår att det i skollagens 4 kap. 15§ och 5 kap. 14§ skall skrivas in att eleverna utan kostnad skall ha tillgång till skolmåltider motsvarande minst en tredjedel av det dagliga näringsbehovet.

Hemställan

Mot. 1988/89

Ub213

Med hänvisning till det anförda hemställs:

1. att riksdagen beslutar om riktlinjer för skolbiblioteken i enlighet med vad som i motionen anförts,
2. att riksdagen beslutar om ett femårigt reinvesteringsprogram för ungdomsskolan, i enlighet med vad som i motionen anförts,
3. att riksdagen för budgetåret 1989/90 som särskilt anslag beslutar anslå 500 miljoner kr till ett särskilt reinvesteringsprogram för ungdomsskolan,
4. att riksdagen beslutar ändra skollagen avseende skolmältider i enlighet med vad som i motionen anförts.

Stockholm i januari 1989

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Ylva Johansson (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Hans Petersson (vpk)

Björn Samuelson (vpk)